

EDUCAȚIA PRIN APROPIERE: DEZVOLTAREA UNOR PRINCIPII DE FORMARE-DEZVOLTARE ÎN CONTEXT SCRIPTURAL

Prof. dr. Nicolae CREȚU

Pastor al Bisericii Pentecostale Gottlob, Timiș

nicu_cretu@yahoo.com

ABSTRACT: Education by Approach: Developing Training-Development Principles in a Scriptural Context.

This study seeks to provide a working solution to the existence of inequalities and inefficiencies in the educational process of training and development of those who identify themselves as participants in this system.

In the first part we will present, from a psychological point of view, the need for the existence of a good relationship within the educational process. The relationship and attitude will determine the efficiency with which it will be possible to work within a system that is intended to become better. In the second part of this study we will present the christian vision and mission as a working option in solving the educational crisis identified in our social context.

In the last part we will analyze principles of approach, as working models, in making the educational process more efficient and improving this system drawing inspiration from the biblical message that Jesus Christ uses as a correction of a personal crisis developed by one who bore the title of teacher.

Keywords: *education, attitude, neighbour, approach, Christian mission.*

Introducere

Existența crizelor globale trebuie să se transpună într-o analiză necesară asupra domeniul ei de influență. Cu cât criza este mai profundă cu atât mai mult, mai bine și mai repede trebuie să se producă o analiză, cât mai eficientă, pentru obținerea unor soluții eficiente, chiar rapide, de rezolvarea a lor. Crizele sunt temporare dar pot produce urmări dramatice pentru viitorul unei persoane, comunități sau, în cazuri de excepții, chiar umanității globale.

Într-o criză existențială a individului, o criză pe care o percep ca fiind prezentă, chiar acută, în contextul societății noastre, este cu privire la dezvoltarea unui sistem educațional ce ține cont de dezvoltarea unei relații de apropiere între formator-ucenic. Viziunea educațională din ziua de azi se îndepărtează tot mai mult de viziunea biblică a educației prin apropiere. Participanții în cadrul sistemului educațional par tot mai lipsiți de o implicare afectivă în dezvoltarea acestui proces, și trebuie să recunoaștem, ce-i drept, că nici sistemul educațional prezent în țara noastră nu le este un prieten apropiat și nu îi ajută în dezvoltarea unei astfel de sistem educațional.

Într-un astfel de context, viziunea creștină poate interveni cu o soluție la această criză și să își impună varianta ei de formare – dezvoltare prin principii biblice. Învățătura biblică poate oferi răspunsuri la anumite caracteristici ale crizei educației, iar în această criză Sfânta Scriptură chiar are o soluție. Împreună vom găsi, pornind de la necesitatea de a relaționa cu partenerii sociali, chiar parteneri educaționali, principii prin care viziunea și misiunea creștină oferă soluții la criza acestui sistem educațional.

1. Relație și atitudine – o perspectivă psihologică

Din punct de vedere psihologic, relațiile interpersonale sunt înțelese ca un caz particular al relațiilor sociale și reprezintă legături psihologice, conștiente și directe între oameni. Acest tip de relație au un caracter psihologic, conștient, direct, moral și formativ.

Fenomenele de interacțiune ce se manifestă la nivelul educației sunt extrem de bogate și de nuanțate. În contextul activității de realizare a sarcinii, în grup se conturează relații de comunicare, de influență, dar și relații afectiv-simpatetice (preferențiale).¹ Prin ochii psihologiei, mediul educațional reprezintă un loc al formării continue a elevilor sau a studenților, formare ce manifestă în principal prin relaționare.

Poate cel mai important aspect al relaționării interumane constă în atitudinea pe care un membru aparținător unei comunități o dezvoltă sau o manifestă. Definind atitudinea regăsim că prima definiție a conceptului de atitudine a fost propusă de G. W. Allport în 1935 în cartea *Attitudes, handbook of social Psychology*. În opinia lui atitudinile reprezintă „predispozițiile învățate de a reacționa cu consecvență față de un obiect sau o clasă

1 Boncu Ștefan, *Psihosociologie școlară*, Iași, Editura Polirom, 2016, p. 35.

de obiecte într-un mod favorabil sau nefavorabil”² Adică atitudinea reprezintă oarecum un stimul de reacție care are baza în ceea ce am fost educați, sau învățați, să facem. Atitudinea, în viziunea lui Allport, sau atitudinile, când este vorba despre un set de reacții, sunt învățate, nu instinctive.

În al doilea rând, atitudinea este o predispoziție pentru manifestarea unui anumit comportament, iar în al treilea rând, răspunsurile sunt orientate pozitiv sau negativ. În ultimul rând, cel de-al patrulea, atitudinile sunt dezvoltate și implică aspecte de durată.³

Cercetând ideea lui Allport am regăsit în psihologie și un sistem atitudinal. Acest sistem, dezvoltat și argumentat de către W. Huber prezintă că „sistemul atitudinal al persoanei determină modul ei de a percepe, cunoaște, acționa, etc., adică modul ei propriu de a fi. Ea exprimă starea dispozițională a întregului sistem psihic, a personalității umane, în relația omului cu realitatea și cu sine însuși”⁴ Acest sistem este rezultatul gândirii personalității umane ca un set de valori atitudinale, unde atitudinea reprezintă un determinant al conduitei persoanei și este văzută ca unitatea de analiză cea mai adecvată pentru studiul personalității.⁵

Psihologul român Paul Popescu-Neveanu, profesor de psihologie la Universitatea București, prezintă atitudinea ca fiind o „modalitate relativ constantă de raportare a individului sau grupului față de anumite laturi ale vieții sociale și față de propria persoană; structură orientativ reglatorie proprie sistemului persoanei”. Ceea ce aduce nou, în înțelegerea atitudinii, este acest aport al raportării constante, într-un fel, dar și posibilitatea ca atitudinea să fie corectată, reglată, prin explicare și educare.

2. Formarea educației ca apartenență la grup

O persoană se percepe pe sine ca fiind membră a unor grupuri care sunt legate între ele de o comunitate de valori culturale și care sunt prezente ca emanație a simbolurilor acestora. Aceste simboluri, la rândul lor, interiorizate în timpul procesului de educație⁶, reprezintă o condiție importantă

2 G. W. Allport, *Attitudes, handbook of social Psychology*, Worcester, Clark Univ. Press, 1935, pp. 798-844.

3 *Ibidem*, p. 802.

4 W. Huber, *Psihoterapiile*, București, Editura Știință și Tehnică, 1997. p. 77.

5 *Ibidem*, p. 78.

6 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Current Values of Education and Culture”, în *Proceedings*

pentru interacțiunea și comunicare. Apartenența la un grup este un factor existențial foarte important.

În calitate de ființă socială, omul caută în mod activ grupuri de referință în care își poate satisface nevoile, atât cele de bază, cât și cele superioare legate de auto-realizare și de afiliere. El dorește să simtă că aparține acestor grupuri comunitare, cu mai multă sau mai puțină intensitate. Aspectele și condițiile istorice și culturale pentru transformarea comunităților au fost discutate, printre altele, de către Tadeusz Pilch. În același timp, acesta a atras atenția asupra importanței acordate comunităților imaginare de către oamenii contemporani.⁷

Unul dintre tipurile de comunități sunt comunitățile construite pe baza culturii simbolice. Acestea sunt create prin utilizarea de către oameni a aceluiași set de măsuri simbolice de care dispun, dintre care, poate cea mai importantă și vizibilă, este limba. Este vorba despre limbaj care generează în mare măsură atât asemănările, cât și diferențele dintre grupuri. Faptul de a vorbi limbi diferite - de la dialecte, jargoane la limbi naționale sau limbi ale culturilor din trecut (latină, greacă) – permit oamenilor să existe în numeroase spații și comunități culturale.

Acest fel de sentiment de apartenență la un grup are un caracter de rutină și de obișnuință. Identificarea unui individ în astfel de cazuri rezultă din ritualismul aprofundat în mod nerefectiv. Identitățile bazate pe astfel de identificări sunt deseori rezultatul îndochinării ideologiei.⁸ În relațiile cu culturi diferite, persoanele care îi etichetează pe ceilalți se caracterizează prin rigiditate și ermetism. Într-o situație de conflict, pe de o parte altă parte, activarea mecanismelor de apărare duce adesea la agresiune. O astfel de identitate socio-culturală, bazată pe o identitate dezvoltată în mod reflexiv pe resurse simbolice reflectate în mod contemplativ, prin valențele culturale, oferă posibilitatea de aprofundare existențială și, în conștientizarea diferențelor culturale, are flexibilitatea dorită și de a se deschide.

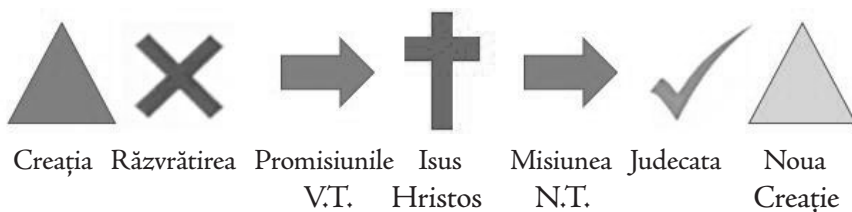
of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

7 Mirosław Sobecki, „Socio-cultural identity in the existential perspective The context of intercultural education”, în *Pedagogika Społeczna*, vol. 3, 2019, p. 214, Pilch Tadeusz, „Od wspólnoty do osamotnienia”, în *Edukacja społeczna wobec problemów współczesnego świata i społeczeństwa*, 2010, p. 71.

8 Mirosław Sobecki, „Socio-cultural identity in the existential perspective The context of intercultural education”, p. 72.

Viziunea și misiunea creștină – ca o îndreptare a procesului educațional

Christopher Wright în cartea *Misiunea lui Dumnezeu: Înțelegerea metanarațiunii Bibliei* prezintă evenimentele Biblice sub forma unei drame ce implică șapte acte. În explicarea dată de acesta, evenimentele eșuate ale Vechiului Testament au fost corectate în Noul Testament prin venirea lui Isus Hristos (vezi graficul de mai jos). Întreaga istorie a lumii, mai susține el, este prezentată în Cuvântul lui Dumnezeu în aceste acte.⁹

Ceea ce vrem să înțelegem din acest exemplu este că prin apropierea lui Isus Hristos de lumea noastră erorile din perioada vechi testamentală au fost, și vor fi, corectate prin prezența lui Isus Hristos. Viziunea creștină explică că printr-o astfel de abordare orice formă de inechitate socială, eșec educațional sau moduri de formare socială își pot găsi îndreptarea spre eficiență în Sfânta Scriptură. Viziunea creștină prezintă și soluții la anumite crize în dezvoltarea lucrării de educație, iar aceste soluții le regăsim în anumite pasaje biblice. Una, poate cea mai încărcată de emoție educațională, care în final se încheie și cu principiul christic de schimbare a unei educații eșuate, este Pilda Bunului Samaritean din Evanghelia după Luca 10:25-37.

În aceeași direcție, Kenneth Bailey, remarcă că prin atitudinea samariteanului este corectată misiunea de formare educațională eșuată a preotului, a levitului dar și caracterul păcătos al tâlharilor, înțeles prin falimentul educațional prin acțiunea sub formă de grup infracțional. Un adept al structuralismului, din punct de vedere exegetic, Kenneth Bailey în cartea *Jesus through Middle Eastern Eyes: Cultural Studies in the Gospels* divide Pilda Bunului Samaritean în șapte scene, acte.

Primul act vorbește despre un om care „se cobora din Ierusalim la Ierihon” (10:30). Al doilea este că „din întâmplare, se cobora pe același drum

⁹ Christopher J. H. Wright, *Misiunea lui Dumnezeu: Înțelegerea metanarațiunii bibliei*, Oradea, Casa Cărții, 2016.

un preot și, când a văzut pe omul acesta, a trecut înaintea pe alături” (10:31). A treia scenă vorbește despre comportamentul levitului „*când l-a văzut, a trecut înaintea pe alături*” (10:32). Al patrulea act îl prezintă pe „*un samaritean, care era în călătorie ... i s-a făcut milă de el*” (10:33). Al cincilea act vorbește despre acțiunile samariteanului, și anume că „*s-a apropiat de i-a legat rănila și a turnat peste ele untdelemn și vin*” (10:34a). Al șaselea act reprezintă că „*l-a dus la un han și a îngrijit de el*” (10:34b). Al șaptelea, și ultimul, este acela „*când a pornit la drum, a scos doi lei, i-a dat hangiului și i-a zis: Ai grijă de el, și orice vei mai cheltui, îți voi da înapoi la întoarcere*” (10:35). Conform autorului, actul al patrulea reprezintă punctul culminant, climaxul, iar primele trei acte sunt puse în paralel cu ultimele trei iar pentru înțelegerea pildii nu trebuie să renunțăm la această structură. Astfel întâlnim paralela dintre samaritean, din scena cinci, care îndreaptă eșecul levitului, din scena trei, care refuză să ajute pe omul rănit; paralela din actul al șaselea cu ducerea la han corectează refuzul preotului, din scena doi, de a-l duce pe cel rănit într-un loc sigur. În cele din urmă avem actul al șaptelea cu samariteanul care plătește pentru îngrijirea omului rănit, în contradicție cu ceea ce hoții au furat de la acesta în actul întâi¹⁰.

În înțelegerea misiunii creștine educația creștină este chemată să corecteze, să îndrepte, erorile celorlalți colegi prin atitudinea sau direcția spirituală pe care o conferă relațiilor sale. Aparenta nepăsare, a preotului și levitului, sau dorința păcătoasă, a tâlharilor, reprezintă trei categorii de atitudini ce a necesitat îndreptare prin atitudinea unuia singur. De aici putem înțelege că împlinind misiunea creștină în relațiile de formare-dezvoltare, participantul în acest proces de educație, poate îndrepta atitudinile eronate ale multor colegi.

Gordon Keddie în cartea *He spoke in parables* definește aproapele ca „*oricine are nevoie și tu îl poți ajuta într-un anumit moment ... cu care te întâlnești în providența lui Dumnezeu în fiecare zi*”¹¹. Aproapele, în viziunea acestuia, este aceea persoană care ne testează credința, rațiunea dar și capacitatea noastră de a educa pe alții.

Craig Blomberg continuă ideea și ni-l prezintă pe samaritean ca un pedagog pentru că „*de la samaritean se învață că trebuie să se arate compa-*

10 Kenneth Bailey, *Jesus through Middle Eastern Eyes: Cultural Studies in the Gospels*, Downers Grove, InterVarsity Press, 2008, pp. 284-285.

11 Gordon J. Keddie, *He spoke in parables*, Darlington, Evangelical Press, 1980, p. 82.

siune față de cei aflați în nevoie, indiferent de barierele religioase sau etnice care împart oamenii ... Din omul din șanț apare lecția că chiar și un dușman este aproape”.¹²

În schimb Kenneth Bailey inversează logica întrebării și îi conferă o conotație altruistă. Accentul în definiția lui Bailey este pus pe atitudinea personală, pe rațiunea pe care creștinul o are în raport cu cei aflați în nevoie. El susține că în această întrebare regăsim un „concept dinamic al aproapelui. Întrebarea „Cine este aproapele meu?” este redimensionată în „cui trebuie să devin aproape?” Răspunsul este atunci - toți cei care au nevoie, chiar și dușmanul meu!”.¹³ În înțelegerea acestui concept regăsim atât ideea de sine, ce trebuie să se deschidă prin altruism, dar și ideea de un altul, care, în cazul nostru, se află în necesitatea unei ajutorări. Episcopul J. C. Ryle susține că ideea altruismului pune accentul pe obligația creștinului de a fi „gata să arate bunătate și iubire frățească tuturor celor care au nevoie”¹⁴, adică în călătoria pământească un creștin trebuie să fie mereu dispus, într-o notă altruistă și christologică, să ofere ajutor celor care aflați în anumite circumstanțe au nevoie de el.

Mark Tooley susține că în comunitățile creștine, fie sociale sau chiar bisericești, ar trebui să existe o preocupare continuă pentru dreptatea socială în sensul că societatea mereu păcătoasă are nevoie de o reformă morală constantă, de o formă de educație dezvoltată sub stindardul unei misiuni creștine. Instrumentul principal al bisericii în această datorie este chiar Evanghelia însăși. Lumea creștină are atuul unei conștiințe active care face ca omul răscumpărat să aibă o chemare spre îndeplinirea dreptății, o plus valoare față de umanitatea neregenerată. Dar chiar și cei răscumpărați au nevoie de un cadru etic pentru reinnoirea socială. Și chiar și cei nerăscumpărați pot fi înrolați în cauze bune cu apel la conștiință, legea naturală¹⁵ și educație.

Evanghelia creștină este vestea bună a ceea ce a făcut Dumnezeu, mai ales în Hristos Isus, mai ales în crucea și învierea Sa și dezvoltă impli-

12 Craig L. Blomberg, *Interpreting the parables*, Leicester, Apollos, 1990, p. 233.

13 Kenneth E. Bailey, *Through peasant eyes*, Grand Rapids, Eerdmans Publishing, 1980, p. 55.

14 J. C. Ryle, *Expository Thoughts on the Gospels*, Volume 3, The Gospel of Luke, Shawnee Kansas, Gideon House Book, 2016, pp. 377-378.

15 Ioan-Gheorghe Rotaru, “Religious liberty – a natural human right”, în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Liviu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Les Arsc, France, Editions IARSIC, 2015, pp. 595-608.

care publică a creștinului cu privire la ceea ce face el. Pentru că acest aspect poate fi privit ca o știre, Evanghelia nu trebuie să fie doar proclamată, ea trebuie să fie și practică. Dar pentru că mesajul ei este puternic, nu numai că împacă omul cu Dumnezeu, ci Evanghelia transformă, modelează în mod necesar comportamentul, prioritățile, valorile și relațiile cu oamenii. Astfel creștinul nu trebuie limitat doar ca un actor al spațiului public, ci el devine și un creator de educație pentru sfera publică.

Principiul apropierii în eficientizarea procesului educațional

4.1. Profesorii ar trebui să exprime ideea apropierii

Modelul christic de educare este cel prin puterea exemplului. Așa cum Isus Hristos s-a făcut exemplu pentru toți cei din jurul și profesorul este chemat să își manifeste pedagogia lui prin apropiere. Stilul pedagogic sau această abordare a formării aproapelui este una de însoțire: învățarea prin a fi împreună. Profesorii ar trebui să fie apropiați de elevii lor pentru a-i înțelege, pentru a comunica clar cu ei și pentru a relaționa cu ei.

4.2. Educația apropierii ar trebui să fie un praxis creștin

În mediul educațional trebuie cu necesitate ca praxisul creștin să își spună cuvântul cu desăvârșire. Această educație a apropierii trebuie să se regăsească în toate parteneriatele școlare, indiferent că vorbim de parteneriate profesor-părinte, profesor-elev, părinte-copil, școală-acasă, coleg-anturaj, cât și de relațiile de ierarhizare a autorității în mediul școlar între cadrele didactice. Școala nu trebuie să fie doar mediul de învățare, ci trebuie să fie împrejurarea prin care se pot rezolva problemele interioare ale profesorilor sau elevilor. Praxisul creștin este cel de implicare, dedicare, acela al omului care îi pasă de cel din apropierea lui.

4.3. Apropierea ar trebui să fie o parte a formării conștiinței

Exemplul pildei Bunului Samaritean ne arată posibilitatea existenței unei conștiințe perfectite, chiar coruptă spiritual, prin rațiunea preotului și a levitului de a nu oferi ajutorul. Dar totodată, regăsim existența unei conștiințe formate în vederea apropierii, a disponibilității de a oferi ajutorul celui care are nevoie de el.

Paulo Freire în *Pedagogy of the Oppressed* vorbind despre formarea conștiinței introduce termenul *conscientização*¹⁶ (conștientizare), care im-

16 Paulo Freire, *Pedagogy of the Oppressed*, New York, Continuum, 1970, p. 81.

plică atât creșterea conștiinței cât și formarea conștiinței în vederea acționării omului pentru dreptate și eliberare. În acest proces al creșterii și formării este nevoie de o transformare personală și socială a individului pentru promovarea principiilor creștine de apropiere și ajutorare.¹⁷ De aceea, apropierea, nu trebuie să rămână doar la niște exemple clare de relaționare, ci mai mult decât atât, apropierea trebuie să fie într-o continuă adaptare la nevoile celor din jurul nostru. Elevul trebuie să fie educat în familie, în biserică cât și la școală despre această formare a conștiinței în vederea apropierii, iar mediul școlar creștin este un bun exemplu pentru dezvoltarea unei astfel de conștiințe.

4.4. Apropierea joacă un rol esențial în descoperirea vocației

Apropierea față de aproapele devine parte la formarea identității și a caracterului acestuia în măsura în care ea este prezentată și ca parte a chemării lui Dumnezeu pentru fiecare persoană. Așa cum atitudinea samariteanului și modul în care acesta a relaționat față de cel căzut lângă drum la determinat pe Isus să afirme „Du-te și fă și tu la fel”. Apropierea, prin exemplu, este calea care poate deschide noi căi de regândire asupra vocației colegilor și printr-o relaționare spirituală se poate oferi perspectiva, și dobândirea, unei viziuni mai serioase asupra vieții.

4.5. Apropierea implică o analiză socială

Când vorbesc despre o analiza socială ma refer la modul în care sunt luate în considerare toate punctele de vedere. Apropierea nu trebuie să excludă pe cei săraci și marginalizați, ci mai mult de atât, trebuie să îi includă. Astfel în urma acestei analize apropierea nu este definită ca o exclusiune socială și ea trebuie să fie înțeleasă ca o inclusiune socială. Elevul, în împlinirea misiunii creștine, trebuie să urmărească exemplul christic de apropiere, acela de a îi favoriza în relaționare pe cei pe care lumea îi defavorizează.

4.6. Apropierea face parte din împlinirea iubirii

Ca răspuns la cea mai mare poruncă din Sfânta Scriptură Isus Hristos aduce exemplul apropierii. Împlinirea poruncii lui Dumnezeu implică discernământul cum să iubești, onorezi și slujești familia, prietenii și aproapele.

Apropierea nu trebuie să rămână doar la partea de teorie, ci prin metanoia, schimbarea gândirii, ea devine una practică. Întotdeauna un bun

17 *Ibidem.*

aproape este orientat spre incluziune, pentru că iubirea îmbrățișează, și nu se poate practica apropierea fără o deschidere a brațelor iubirii față de cel aflat în nevoie.

4.7. Apropierea este o spiritualitate

Dimensiunea apropierei, prin prisma faptului că Isus încadrează iubirea lui Dumnezeu și iubirea aproapelui în aceeași poruncă, devine o spiritualitate, iar spiritualitatea apropierei este una de natură teocentrică. Apropierea, prin înțelesul dat de bunul samaritean și predicat de Isus, devine o parte esențială în definirea și înțelegerea direcției spirituale pe care elevul o conferă relațiilor sale.

Apropierea ca spiritualitate este văzută și prin prisma recunoștinței pe care creștinul i-o oferă lui Isus Hristos în urma alegerii lui de a deveni aproapele nostru. Isus Hristos este cel care și-a trăit viața pământească printr-o continuă apropiere de oameni. Împlinirea misiunii creștine implică și modul în care elevul îl dorește pe Isus ca model de viață, iar prin spiritualizarea apropierei urmărește schimbarea acestuia și aducerea lui pe calea mântuirii.

Concluzie

Pentru o mai bună funcționalitate a sistemului educațional¹⁸, a principiilor de formare – dezvoltare existente în contextul nostru social este necesar ca misiunea creștină să își impună viziunea. Viziunea creștină constă într-o dezvoltare educațională bazată pe apropiere, dar totodată păstrând celelalte principii eficiente existente deja. Prin această latură a apropierei creștinul, ca participant activ în acest proces, rezolvă una din crizele sociale prezente în contexte școlare, familiale, relaționale, etc.

În acest context al crizelor, așa cum am putut vedea, apar disfuncționalități, responsabili care își părăsesc atribuțiile, dar, într-un mod tragic, apar și personaje care adâncesc criza aceasta. În prezentarea pasajului biblic din Pilda Bunului Samaritean, putem observa modul în care adevărații responsabili relaționează purtați de afinitățile proprii și direcții atipice. Atitudinea învățătorului este prezentată de Isus ca o atitudine ce necesită

18 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Valences of Education", în *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.

o schimbare bruscă, dar rapidă, pentru o eficientizare a propriului sistem de educație spirituală. Învățătorul trăia într-o criză pe care o credea ca fiind normală, bună și eficientă în dezvoltarea spațiului social evreiesc, dar tocmai o astfel de atitudine Hristos cere a fi schimbată pentru a eficientiza procesul educațional. Această criză, exclama Mântuitorul, se poate soluționa doar prin întoarcerea la principiile biblice de apropiere.

Astfel, prin apropiere, creștinul pedagog devine motorul principal pentru eficientizarea spațiului educațional în care este chemat să își îndeplinească datoriile de formare-dezvoltare, iar în cadrul relației formator-ucenic să demonstreze că și el la rândul se află într-un continuu proces de formare.

Bibliografie

- ALLPORT, G. W., *Attitudes, handbook of social Psychology*, Worcester, Clark Univ. Press, 1935.
- BAILEY, Kenneth, *Jesus through Middle Eastern Eyes: Cultural Studies in the Gospels*, Downers Grove, InterVarsity Press, 2008.
- BAILEY, Kenneth E., *Through peasant eyes*, Grand Rapids, Eerdmans Publishing, 1980.
- BLOMBERG, Craig L., *Interpreting the parables*, Leicester, Apollos, 1990.
- FREIRE, Paulo, *Pedagogy of the Oppressed*, New York, Continuum, 1970.
- HUBER, W., *Psihoterapiile*, București, Editura Știință și Tehnică, 1997.
- KEDDIE, Gordon J., *He spoke in parables*, Darlington, Evangelical Press, 1980.
- RYLE, J. C., *Expository Thoughts on the Gospels*, Volume 3, The Gospel of Luke, Shawnee Kansas, Gideon House Book, 2016.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Current Values of Education and Culture", în *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Valences of Education", în *Proceedings of the 24th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, "Religious liberty – a natural human right", în *Jurnalul Libertății de Conștiință*, Ganoune Diop, Mihnea Costoiu, Li-

viu-Bogdan Ciucă, Nelu Burcea (coord.), Les Arsc, France, Editions IAR-SIC, 2015, pp. 595-608.

- SOBECKI, Miroslav, „Socio-cultural identity in the existential perspective The context of intercultural education”, în *Pedagogika Społeczna*, vol. 3, 2019.
- ȘTEFAN, Boncu, *Psihosociologie școlară*, Iași, Editura Polirom, 2016.
- WRIGHT, Christopher J. H., *Misiunea lui Dumnezeu: Înțelegerea metanarațiunii bibliei*, Oradea, Casa Cărții, 2016.